

Molí de can Viladés

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sant Amanç de Viladés. NO del municipi
Emplaçament
Alçada: A uns 250 m al SE de Sant Amanç de Viladés
360

Coordenades:

Latitud: 41.73312
Longitud: 1.67899
UTM Est (X): 390140
UTM Nord (Y): 4620989

Classificació

Número de fitxa 08178 - 115
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani Modern
Segle XVIII-XIX
Any 1794
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: La bassa es conserva íntegrament, però a l'entremig dels murs hi creixen arbres que infiltren les arrels entre els carreus. La vegetació ocupa l'interior i l'exterior de la bassa. L'edifici del molí esta en ruïna.

Protecció Legal
Observacions protecció: AEA. Catàleg bens protegits 2014 (num. 20)
Número inventari Si. IPA i CC.AA.
Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. Cad: 08177A00809017
Autoria de la fitxa PEP 1993 (Jordi Piñero)/ OPC 2017-20

Descripció

Molí fariner que consta d'una gran bassa, les restes de la construcció (adossada) on estava ubicat el molí pròpiament dit i part del rec.

La bassa és una obra de dimensions monumentals. Té una planta més o menys triangular amb les següents mesures aproximades: 25 x 47 metres. Està construïda amb dos murs que tanquen en angle recte i la tercera paret és un mur de contenció al marge d'un pendís. Els murs són fets amb carreus procedents de l'antiga vil·la romana de Sant Amanç, perfectament escairats i d'unes mides constants: 48,5 cms exactes d'alçada i una llargada que oscil·la entre 62 i 80 cms. Aquests carreus, col·locats en filades perfectament horitzontals, vesteixen la part interior i exterior dels murs. L'amplada dels murs varia en funció de la pressió d'aigua que han de suportar. A la zona més profunda de la bassa l'amplada és de 2 metres; l'amplada mínima és d'1,30 metres. En els punts de màxima pressió els murs tenen base més ampla i contraforts. L'alçada màxima és d'uns 8 metres .

L'aigua entrava per la part posterior de la bassa, més estreta, mitjançant un canal que recollia el cabal de la riera de Rajadell. Abans d'entrar a la bassa el canal travessa el camí ral, que transcorria al costat mateix del molí, per un pas subterrani, que s'ha conservat molt bé.

El molí és adossat al mur est de la bassa. És una construcció de planta quadrada, feta, almenys parcialment, amb carreus romans, que actualment està gairebé ensorrada. Al mur de la bassa s'hi observen els forats de la teulada (a doble vessant) i encara restes d'una possible teulada posterior més alta. A l'interior de l'edifici es conserva el forat del carcabà i la mola sencera, instal·lada in situ, sobre bigues de fusta i amb l'eix. Al sector nord queden restes d'algunes estructures adossades a l'angle de la bassa.

L'any 2005 es va realitzar una intervenció arqueològica de caire preventiu en la fase prèvia a la realització del projecte de desdoblament de l'Eix Transversal en el tram de Les Olugues-Manresa. Durant aquesta intervenció es va procedir a desbrossar tant la part de la bassa del molí com el lloc on s'ubicava la sala de molta, el canal de desguàs i altres àmbits annexats al molí. Un cop desbrossat es va comprovar que tot el conjunt es conserva relativament en bon estat. Les parets de l'enclusa estan realitzades amb carreus de gres de gran tamany lligats amb morter de calç, mentre que el mur que tanca la bassa pel sector de muntanya està construït amb la tècnica de pedra seca, bàsicament per evitar l'erosió del subsòl. La sala de mòlta, el canal de desguàs i altres habitacions adjacents, tot i estar enderrocades, conserven els nivells de pavimentació; en concret, s'ha localitzat el paviment interior de la sala de mòlta, fet amb grans lloses de pedra. A més, es va poder recuperar la pràctica totalitat de la planta del molí, les dues moles conservades in situ i diferents pedres amb motlures descobertes entre l'enderroc.

Durant les tasques de revisió de la Carta Arqueològica, el novembre de 2010, es va observar que gràcies a la gran solidesa de l'obra, la bassa es troba en un gran estat de conservació, amb tots els seus elements. Això no obstant, i encara que es va desbrossar l'any 2005, la vegetació ha tornat a créixer, cobrint molts dels elements identificats amb anterioritat. La vegetació ocupa tant l'interior com l'exterior de la bassa, i han crescut arbres que infiltren les arrels entre els carreus i a la llarga faran malbé les estructures.

Observacions:

Segons l'IPAC (Generalitat), també denominat Molí de Santemans. L'IPAC publica una planta. La obra es pot considerar un veritable monument protoindustrial, d'una gran perfecció i solidesa, un bon exemple de molí fariner. A més té un gran interès en relació a la vil·la romana de Sant Amanç (fitxa 136), ja que els murs són fets amb carreus procedents de l'antiga vil·la (segons ho esmenta clarament una carta de Mn. Mirambell de l'any 1794), la qual cosa permet fer-se una idea de la magnitud i les característiques de la vil·la romana.

Es situa al costat de la riera de Rajadell, en un meandre, a uns 250 metres al SE de l'església de Sant

Amanç de Viladés, sota un espès bosc i bardissar. Per anarhi cal prendre el camí que surt del costat sud de la carretera, abans del pont que travessa la riera davant de can Viladés. Des de Viladés cal anar en direcció est i girar cap al sud fins arribar a l'antiga carretera (N-141g). Està davant la tanca que dona accés, des de la carretera N-141g, a la pista que duu a can Viladés, i a l'alta banda de la carretera. L'antic camí ral, del qual queden restes d'empedrat, passava ben al costat del molí. Al mas de Can Viladés (Sant Amanç), a la plaça central, hi ha dues moles molt gruixudes que pertanyien al molí.

La foto 1 correspon a l'any 2010, després de la intervenció arqueològica (vista general) Foto: IPAC Xavier Esteve Des. 2010)

Història

Aquest molí va ser construït l'any 1794 per Isidre Viladés "labrador de S. Amans". La informació ens ha arribat a través d'una carta que Mn. Francesc Mirambell i Giol, rector de Sant Martí de Sesgaioles, va escriure al senyor Joan Francesc Masdeu, autor de la "Historia crítica de España y de la cultura española", per tal d'exposar-li la troballa d'una làpida romana a Sant Amanç (fitxa 139). En el volum XIX de la seva obra Masdeu publica l'epígraf. L'original de la carta de Mirambell es conserva a l'Arxiu capitular de Vic, amb els papers del canonge Ripoll (vol. 4, dels en foli, doc . 8). La carta de Masdeu diu que "a principios del año 1794 necesitado dicho Viladés de piedras hizo allí [en un considerable edificio en ruínas] una excavación para sacarla y con esta ocasión se halló con tres grandes piedras labradas". Una d'aquestes pedres era la làpida romana, que va col·locar en una paret del molí. Queda clara, per tant, la procedència dels carreus del molí.

El molí va funcionar fins l'any 1920, aproximadament. En els darrers temps el moliner es deia Segarra i vivia, amb la seva família, a l'habitatge que hi havia sobre la sala de moldre. Era una família amb molts fills que hagué d'abandonar el molí perquè no els rendia prou.

Bibliografia

IPAC. Carta Arqueològica. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

DAURA/GALOBART (1983). L'Arqueologia al Bages (II). P. 31

PLAU RAFECAS, S (1992). Els molins fariners hidràulics de Catalunya.

Santa Coloma de Queralt. Museu-Arxiu Comarcal de Montblanc . P.112.

PIÑERO, Jordi (1994). Noves dades sobre arqueologia romana a Rajadell: la vil·la de sant Amanç i altres jaciments. A DOVELLA 47 pp. 29-36. Manresa

BUSQUETS, F.: Memòria de la prospecció superficial dels terrenys afectats pel projecte de desdoblament de la carretera C-25. Tram: Les Olugues - Manresa. Gener 2005. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. Reg. 5574

SUAU, L.: Memòria arqueològica de la intervenció a la vil·la romana de Sant Amanç (Rajadell, El Bages). Desdoblament de l'Eix Transversal Ctra. C-25 tram Les Olugues-Manresa, 2005. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. Reg. 5631

